

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 10.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	_____
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	_____
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.:”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása**A problémamegoldó (rövid) feladatoknál**

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK**1. Az ókori római köztársaság (Összesen 3 pont.)**

- a) 3.
- b) 2.
- c) 1.

2. Világvallások (Összesen 4 pont.)

- a) iszlám *vagy* mohamedán
- b) kereszténység
- c) brahmanizmus *vagy* hinduizmus
- d) zsidó

3. A honfoglalás (Összesen 4 pont.)

- a) Igaz
- b) Hamis
- c) Hamis
- d) Hamis

4. Kora újkori gyarmatosítás (Összesen 4 pont.)

- a) Spanyolok *vagy* konkvisztádorok *vagy* felfedezők
- b) azték
- c) inkák
- d) ültetvény(eken)

5. II. József (Összesen 4 pont.)

- a) felvilágosult abszolutizmus
- b) 2. türelmi rendelet 3. nyelvrendelet
- c) jobbágyrendelet *vagy* a papok állami javadalmozásával kapcsolatos rendelkezés

6. Az ipari forradalmak (Összesen 4 pont.)

- a) (Elemenként 0,5 pont)
 - 1. gőz *vagy* gőzenergia
 - 2. nehézipar *vagy* vegyipar *vagy* gépgyártás *vagy* elektromos ipar
 - 3. gőzmozdony *vagy* gőzhajó
 - 4. telefon *vagy* villanykörte *vagy* gépkocsi
- b) Nyugat-Európa: manufaktúra (1 pont)
Magyarország: céh (1 pont)

7. 1848–49-es szabadságharc (Összesen 5 pont.)

- a) 1849. augusztus
- b) Segesvár, Temesvár
- c) kormányzó(i) *vagy* kormányzó elnök(i)
- d) Pl.: Az orosz–osztrák sereg túlerőben volt *vagy* a szabadságharc nemzetközileg elszigetelődött *vagy* orosz beavatkozás. (*Elfogadható más, történelmileg helyes indoklás!*)

8. Európai diktatúrák (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

- A) 3.
- B) 2.
- C) 1.
- D) 4.

9. Trianon előzményei és következményei (Összesen 5 pont.)

- a) Az I. világháború(t) (0,5 pont)
- b) 1918 (0,5 pont)
- c) antant, központi hatalmak (Elemenként 0,5 pont.)
- d) (Elemenként 0,5 pont)
 - 1. Csehszlovákia vagy Cseh- és Szlovák Köztársaság
 - 2. Románia vagy Román Királyság
 - 3. Jugoszlávia vagy Szerb–Horvát–Szlovén Királyság
 - 4. Ausztria/Osztrák Köztársaság
- e) Pl.: sok magyar rekedt a határokon kívül, *vagy* több millió magyar került kisebbségi sorba, *vagy* többségében magyarok lakta területek kerültek szomszédos országokhoz. (1 pont)

10. Kádár-korszak (Összesen 5 pont.)

- a) Igaz
- b) Hamis
- c) Hamis
- d) Igaz
- e) Igaz

11. „Globális világ” (Összesen 2 pont.)

- a) Pl.: a természeti erőforrások kimerülése, urbanizáció, egyenlőtlenségek, szegénység, éhínség, járványok (Elemenként 0,5 pont.)
- b) Pl.: napelemek (napenergia), szélenergia, árapály-erőművek, vízesések, gátak mellé épített vízierőművek (Elemenként 0,5 pont.)

12. Magyarországi romák (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) rendszerváltozás *vagy* rendszerváltás *vagy* magánosítás *vagy* privatizáció
- b) Pl.: gyárbezárások *vagy* leépítések *vagy* nem tanultak tovább *vagy* nincs szakmájuk *vagy* alacsony képzettség *vagy* elmaradott térségben él *vagy* társadalmi előítélet
- c)
 - 1. ingázás
 - 2. segédmunkás *vagy* betanított munkás
 - 3. napszám

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Középkori gazdálkodás (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a középkori termelés új eszközeit és technikáit, értékeli ezek szerepét a „mezőgazdasági forradalom”-ban. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: a technikai változtatásokkal magasabb hozamokat lehetett elérni, ez több ember eltartását tette lehetővé.)	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a középkori mezőgazdasági technika megújulása a X–XIII. század között zajlott, és Európa különböző területein eltérő időpontokban ment végbe.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (mezőgazdaság, technika, földművelés stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (nehézeke, két- és háromnyomásos gazdálkodás, nyak- és szügyhám, patkó stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: felismeri a mezőgazdasági termelés új technikai és technológiai jellemzőit: az eke fejlődését, a fogatolás módjának változását, a nyomásos földhasznosítási rendszerek kialakulását, és megállapítja, hogy a korszak gazdasági, társadalmi átalakulását a mezőgazdaság fejlődése indította el.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja azokat az ok-okozati összefüggéseket, amelyek az új technika alkalmazásából következtek. T Pl.: rögzíti, hogy a jobb minőségű szerszámok, a javuló technológia (nehézeke, szügyhám, patkó) a termésátlagok növekedését, biztosabb megélhetést, és ezáltal végső soron jelentős népességnövekedést eredményeztek. T Pl.: rögzíti, hogy az intenzív művelés új technikákat kívánt: kialakult a két- és háromnyomásos földművelés, amely a közösség alkalmazkodását igényelte (nyomáskényszer), és megállapítja, hogy a mezőgazdaság fejlődése munkamegosztást és az ipar átalakulását is eredményezte.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. Az USA társadalmi átalakulása (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a rabszolgák helyzetét mutatja be az ültetvényes Délen, s a válasz tartalmazza, hogy a rabszolgatartás engedélyezése kiélezte az érdekelletétektől feszülő Észak–Dél viszonyt, s ezt kompromisszumokkal sem sikerült megoldani. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a fekete rabszolgák munkaereje a gyapot sikere miatt prosperitást és jólétet biztosított, így a rabszolgaság fenntartása Dél egész lakosságának érdekében állt).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl.: rögzíti, hogy a probléma az USA 1850-es éveiben jelentkezik erőteljesen, és a polgárháború kezdetét 1861-re helyezi, valamint utal az északi és déli államok földrajzi elhelyezkedésére.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (társadalmi-gazdasági ellentét, védővám, differenciált társadalom stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (ültetvény, farm, gyapot, Republikánus Párt stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a déli lakosság jelentős része fekete rabszolga, akik többségükben ültetvényeken dolgoznak, és megállapítja, hogy Észak demokratikus polgári társadalmi gazdasági és politikai szempontok miatt harcot hirdet a rabszolgaság ellen.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy az Észak–Dél konfliktus hátterében végső soron a gazdasági érdekkülönbségek erősödése állt. T Pl.: felismeri, hogy a szabad kereskedelemben érdekelt és a világpiacra termelő Délen a rabszolgaság intézménye társadalmi jólétet biztosít, és megállapítja, hogy az iparosodott Északon a farmerek önellátóak, érdekük az állami beavatkozást lehetővé tevő gazdaságpolitika, és alapvetően ez élezi ki az ellentéteket. T Pl.: felismeri, hogy a rabszolgaság eltörléséért küzdő republikánus Lincoln megválasztása idézi elő az unió belső egyensúlyának megbomlását (többségbe kerülnek a nem rabszolgatartó államok), és megállapítja, hogy az újonnan csatlakozó államokban a rabszolgatartás engedélyezése az ültetvények, tiltása pedig a farmok létrejöttét eredményezi, ezért a bevándorlás Északot erősíti, így a válságok felbomlással fenyegetik az uniót.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. XVI. századi Erdély (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a XVI. századi Erdély sajátos etnikai, vallási helyzetét mutatja be, államalkotó nemzetei és bevett vallási felekezetei révén. A források használatával lényegi összefüggésekre utal, pl. hogy Erdély többnemzetiségű és eltérő vallású állam.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Utal arra, hogy a kérdésben tárgyalt probléma a részben önálló Erdélyi Fejedelemség történetéhez kapcsolódik, valamint a kápolnai unió létrejötte révén (1437) bemutathatja a megosztottság tradícióját, illetve rögzítheti a különállás idejét (1541–1699).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (nemzetiségek, vallásszabadság, katolikus, evangélikus stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (székely- és szász székek, magyar vármegyék, vajda stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: felismeri a három rendi nemzet területi elkülönülését, a közigazgatási beosztás sajátosságait (székek, illetve vármegye), és megállapítja, hogy széles körű vallásszabadság érvényesült (mindenki szabadon dönthetett arról, melyik felekezethez kíván tartozni).	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja Erdély sajátos nemzetiségi, társadalmi és vallási viszonyait és ezek összefüggéseit. T Pl.: rögzíti, hogy Erdélyben a kápolnai unió létrejöttét követően három rendi nemzet létezik: a magyar, a székely és a szász, és megállapítja, hogy ezek a nemzetek területi alapon különülnek el egymástól, és ők a politika irányítói. T Pl.: felismeri, hogy az ország három részre szakadása után az önálló országrész külpolitikai függésben volt, de belpolitikájában jelentős volt a fejedelmi hatalom, és megállapítja, hogy ennek a sajátos helyzetnek is szerepe van a toleráns valláspolitikai megvalósulásában, vagy utal arra, hogy a XVI. században egész Európában elterjedő reformáció csak Erdélyben vezetett csaknem teljes vallásszabadsághoz.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. IV. Béla uralkodása (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően IV. Béla uralkodásának a tatárjárás előtti és utáni jellemzőire koncentrálnak.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be a tatárjárás után bekövetkezett változásokat.</p> <p>Az elemzés feltárja az uralkodó új birtokpolitikája, várépítési programja és a társadalmi viszonyok közötti kapcsolatot.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy IV. Béla uralkodása 1235–70 közé tehető, rögzíti, hogy a tatárjárás 1241–42-ben szinte az egész ország területét érintette.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (királyi hatalom, érsek, főúr, birtok stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket (tatárjárás, szerviens, báró, adománybirtok, kövár, hospes stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy IV. Béla uralkodásának kezdetén a birtokadományok visszaszerzésére törekszik, így konfliktusba kerül a bárókkal, és megállapítja, hogy a tatárjárás választóvonalat jelent birtokpolitikájában.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a tatárjárást követően számos rendelete és oklevele révén ösztönözte a kövárak és erődítmények építését a korabeli Magyarországon, és megállapítja, hogy ez elsősorban az ország védelmi képességének megerősítését szolgálta.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az 1267-es rendelet említi (elsőként) a szervienseket mint nemeseket, és megállapítja, hogy ez a nemesség egységesedését mutatja.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a tatárjárás és az uralkodó védelmi- és társadalompolitikája közötti összefüggéseket.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy külső segítség hiányában teljesen magára maradt a Magyar Királyság a tatárok elleni harcban, és megállapítja, hogy ez a külső fenyegetettség IV. Bélát kiegyezésre készítette a főurakkal az ország megvédése érdekében.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy 1242-től a birtokvisszavétel politikáját a birtokadományozás váltotta fel kövárak és páncélos seregek kiállításának feltételével, és megállapítja, hogy ez kedvezően hatott a hazai városfejlesztésre, melyet az uralkodó is ösztönözött, és hozzájárult a betelepítésekhez, az ország újranevesedéséhez.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy IV. Béla társadalompolitikai döntései azért is meghatározóak, mert a köznemesek támogatásával új támogatói bázisra tett szert, melyet folyamatosan erősített, és megállapítja, hogy ezek a lépései hozzájárultak a rendi fejlődés megindulásához.</p>	0–10

	T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. A gazdasági kiegyezés (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a kiegyezés gazdasági tartalmára koncentrálnak. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. ipar, kereskedelem és mezőgazdaság kapcsolata).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl.: megállapítja, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia egy olyan többnemzetiségű állam, amelyben gazdasági munkamegosztás is érvényesül, és rögzíti a dualizmus időtartamát (1867–1918).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (vámhatár, vámszövetség, egységes piac stb.), illetve a témához tartozó konkrét történelmi fogalmakat (kiegyezés, dualista monarchia, Lajtán túli területek stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a kiegyezést követően a birodalom két fele közös vámterületet képez, egységes pénzzel és egyforma súly- és mértékrendszerrel rendelkezik, és megállapítja, hogy ennek nyomán jelentős belső piac jött létre, mely kedvezően hatott a gazdasági fejlődésre.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó a kiegyezés gazdasági összefüggéseit mutatja be, és elemzi, hogy a megállapodás mennyiben segítette a gazdasági fejlődést. T Pl.: rögzíti, hogy a kor gazdaságában az ipar és a hitelélet fejlődése a meghatározó, és megállapítja, hogy ez összefügg a második ipari forradalom terjedésével is. T Pl.: rögzíti, hogy Magyarország agrártermékeivel látja el a Monarchia cseh és osztrák részeit, azok pedig ipari cikkekkel Magyarországot, és megállapítja, hogy ez játszott meghatározó szerepet abban, hogy az élelmiszeripar (malomipar, cukoripar, szeszipar) az átlagosnál jelentősebb mértékben fejlődött.	0–6

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. A jobbágykérdés (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a jobbágykérdés megoldására született politikai elképzeléseket mutatja be. A vizsgázó értelmezi a források szerzőinek jobbágykérdéssel kapcsolatos álláspontjait. A válasz tartalmazza, hogy miért ez a legsúlyosabb társadalmi probléma a reformkori Magyarországon. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a jobbágykérdés a XVIII. század második felétől (1767) a reformkor végéig (1848) az ország egyik legjelentősebb társadalmi-gazdasági problémája, melyet sem a bécsi udvar, sem a pozsonyi reformországgyűlések (pl. 1832–36) nem tudtak megnyugtatóan rendezni.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (jobbágyok, polgári átalakulás, robot, rendelet, törvény stb.), illetve a témához tartozó konkrét történelmi fogalmakat (úrbárium, jobbágyrendelet, reformkor, önkéntes és kötelező örökváltság stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti Mária Terézia úrbéri rendeletének lényegét, valamint II. József intézkedését az örökös jobbágy elnevezés megszüntetésére, és megállapítja, hogy az uralkodók társadalomátalakító elképzeléseit a felvilágosult abszolutizmus határozta meg. T Pl.: utal arra, hogy a polgári szabadságjogok követelése Széchenyi és Wesselényi elképzelésében egyaránt megjelent, és megállapítja, hogy ugyanakkor annak konkrét megvalósításának formáiról a szerzők nem szólnak. T Pl.: megemlíti, hogy az önkéntes örökváltság nem tudta a jobbágykérdést megoldani, és megállapítja, hogy e sikertelenség kapcsán fogalmazta meg Kossuth Lajos és az ellenzék a kötelező örökváltság programját.	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja a jobbágykérdés azon társadalmi-gazdasági vonatkozásait, melyek a polgári átalakulás szempontjából meghatározóak.	0–10

	<p>T Pl.: rögzíti, hogy a felvilágosult abszolút uralkodókat a jobbagy kérdés rendezésében a felvilágosodás eszméi mellett a biztos adófizető alattvalók védelme vezette, és megállapítja, hogy intézkedéseik javították a jobbagyság helyzetét, de csak részlegesen és időlegesen.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a kezdődő polgári átalakulás miatt a jobbagy kérdés a reformkor egyik meghatározó kérdésévé válik, és megállapítja, hogy a jobbagyfelszabadítás követelése összekapcsolódott más reformeszmékkal (a törvény előtti egyenlőség, köztelherviselés, népképviselés, érdekegyesítés).</p> <p>T Pl.: ismerteti és értékeli a reformországgyűlések döntéseit, kitér az udvar és az országgyűlés ellentéteire, és megállapítja, hogy a jobbagyfelszabadítás végül az 1848-as forradalmat követően a kötelező örökváltság formájában valósult meg, állami kártalanítással.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

19. Mai magyar demokrácia (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó bemutatja, melyek a választási alapelvek, ki rendelkezik választójoggal és ki választható, hogyan lehet valaki országgyűlési képviselő.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (általános és egyenlő választójog, közvetlen és titkos szavazás, képviselői mandátumok megoszlása stb.).</p>	0–4
Tájékozódás térben, időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, helyesen állítja fel az időrendet.</p> <p>T Rögzíti, hogy a rendszerváltozás során 1990-ben került sor az első szabad többpárti választásokra, és megemlíti, hogy négyévenként kerül sor országgyűlési választásokra.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.</p> <p>T Használja az alábbi általános fogalmakat (választójog, parlament, pártlista stb.), illetve a témához tartozó konkrét fogalmakat (egyéni választókerület, területi és országos lista stb.).</p>	0–4

Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja a magyar választási rendszer alapelveit (választásra közvetlenül minden nagykorú magyar, a joggyakorlásban nem akadályozott állampolgár jogosult), utal a parlamenti képviselővé választás lehetőségeire, és megállapítja, hogy egyéni és listás választás kombinációja valósul meg a gyakorlatban.</p>	0–4
Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a demokratikus jogok gyakorlását és a képviseleti rendszer működését miként biztosítják a választási alapelvek és a gyakorlat.</p> <p>T Pl.: feltárja, hogy a rendszerváltozás tette lehetővé a demokratikus viszonyok létrejöttét és a többpárti választásokat Magyarországon, és megállapítja, hogy ennek nyomán korlátozások nélkül érvényesülnek a politikai szabadságjogok.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az egyesülési jog, a pártok működése, a sajtó- és a gyülekezés szabadsága is alapfeltétele a demokratikus választási rendszereknek, és megállapítja, hogy a választási rendszer alapelvei és szerkezete, gyakorlata megfelel az európai demokratikus normáknak.</p>	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. Magyarország részvétele a II világháborúban (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó Magyarország második világháborús szerepvállalására, hadba lépésének körülményeire, valamint a szovjetunióbeli harcokra koncentrálnak.</p> <p>A vizsgázó lényegre törően bemutatja az ok-okozati összefüggéseket, amelyek az ország háborúba sodródásához vezettek.</p> <p>A területi revízió eredményeinek ismertetése révén érzékelteti, hogy a németek iránti elkötelezettség elkerülhetetlen volt.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti a II. világháború főbb évszámait (1939, 1941), és a Magyarországgal kapcsolatos lényeges dátumokat (terület-visszacsatolások időpontjai: 1938, 1939, 1940, 1941), és utal az országnak a háború folyamán megváltozott geopolitikai viszonyaira.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (hadüzenet, országrészek stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket (hadigazdaság, revízió, fegyveres semlegesítés stb.).</p>	0–4

Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja Magyarország háborúba sodródásának körülményeit, okait, a háborúban való részvétel kényszerűségét, és megállapítja a revíziós politika sikeressége és a német szövetség szoros egymásra utaltságát.</p> <p>T Pl.: ismerteti a terület-visszacsatolási folyamatok helyszíneit és időpontjait, és megállapítja, hogy ezek eredményeként Magyarország is a német befolyási övezetbe kerül.</p> <p>T Pl.: utal Teleki Pál elképzelésére, hogy a háború végéig sértetlenül akarta megőrizni a hadsereget, amely így befolyással lehetett volna a térség határainak „újrarajzolására”, és megállapítja, hogy a németek európai hadi sikerei és a revíziós igények lehetlenné tették e politikai elgondolás gyakorlati megvalósítását.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja Magyarország háborúba való belépésének okait és körülményeit.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a két bécsi döntés kényszerpályára állítja a magyar diplomácia lehetőségeit, és megállapítja, hogy a térség minden országában jelentős német befolyás érvényesült, amely még tovább szűkítette az ország mozgásterét.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a revízió a magyar lakosság többségének támogatását élvezte, és megállapítja, hogy a németek közreműködése a területek visszaszerzésében szerepet játszott a szélsőjobboldali politikai erők megerősödésében és a hadsereg vezetőinek németek iránti rokonszenvében.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a magyar kormány a környező országok (Szlovákia, Románia) háborúba lépése után, a kassai bombázást követően kapcsolódott be a Szovjetunió elleni háborúba, és megállapítja, hogy ezt követően a magyar hadsereg a németek katonai szövetségeseiként harcolt, bár a Szovjetuniót illetően nem voltak területi követeléseink.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőképességről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21